

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za $\frac{1}{2}$ leta 3 krone, za $\frac{1}{4}$ leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 29. avgusta 1902

List 35.

Iskrice. (Konec.)

23. Sv. katoliška cerkev.

In čednost na najvišjem vrhuncu, kamor mu nihče slediti ne more, je za Krista tako lahka, tako naravna. Gible se v njej kakor v svojem življu. Ker se pa čednost poskusi še le v bolečinah, tudi On trpi in koliko! On uči: »Blagor ubogim!« in glej Ga pribitega na križu, golega v največjem siromaštvu, toda jasnega, mirnega obraza. On uči: »Blagor krotkim!« in glej Ga kako je k stebru privezan, kako Ga bičajo, s trnjem venčajo, pljujejo, zasramujejo, pa On ne toži, On je miren. On uči: »Blagor usmiljenim!« in glej, ko Ga Juda izda, Peter zataji, vojak opljuje, On ima zanje samo en pogled, samo eno besedo, samo eno molitev, namreč besedo odpuščenja in ljubezni. On uči: »Blagor jim, ki trpe preganjanje zaradi pravičnosti!« in glej, ko je za svet dal vse: Svoje telo, Svojo kri, Svoje srce, Svoje življenje, On poskakuje veselja in radosti. Mi spoštujemo one, ki nase pozabijo, da se samo za bližnjega žrtvujejo; spoštujemo one, ki so pozabljeni od njih, katere so ljubili. Toda da oni, katere je kdo ljubil, njega sovražijo, preganjajo, on pa vendar le za nje žrtvuje vse, kar ima na duši in na telesu in to v največjem trpljenju, v najsramotnejši smrti, da nehvaležnike odreši in osreči, kaj večjega in višjega na zemlji še ni bilo in ne bode. Ljubezen Jezusova na križu, kjer umira za nehvaležnike, za preganjalce, za besne Svoje sovražnike, to je vrhunec npravne lepote in čednosti. Kaj je Sokratova smrt prispodobljena z njo! Sedaj še bolj razumem besedo istega Rousseau-a! »Ako življenje in smrt Sokratova prikazuje modrijana, življenje in smrt Jezusova prikazuje Boga.« (Škof Jeglič.)

Da, Jezus je pravi Bog. To potrjujejo Njegovi čudeži in njegova prorokovanja.

Kakor hočejo nekateri danes tajiti Boga, tako se drznejo trditi, da čudeži niso mogoči. Toda s tem kažejo le svojo brezumnost. Celo Rousseau je priznaval čudeže. Jezus je storil premnogo čudežev iz lastne moči in s čudeži dokazoval svoj nauk in nauk o Svojem božanstvu. Največji čudež je njegovo vstajenje. Neki poganski sodnik je rekel kristijanu: »Kako moreš Jezusa moliti, ki je tako sramotno umrl na križu?« »Odkod veš ti to?« »Iz vaših knjig, saj je vendar pisano v evangeliju«. — »in če imaš evangelij, zakaj ne bereš dalje, saj isti evangelij pripoveduje, da je Jezus od smrti vstal. Smrt dokazuje človeka in vstajenje Boga Gospoda Jezusa.« Ta mučenik je imel prav. Božanstvo Kristovo dokazujejo premnoga prorokovanja, ki so se deloma že izvršila ali se pa še bodo izvršila.

Toda ali naj še navajamo premnoge dokaze za božanstvo Kristovo? Ne, kajti novejši neverniki so neverni ali radi nevednosti ali pa radi pregrešnega življenja, nikdar pa ne iz prepričanja. Zato je treba, da se pouče in poboljšajo svoje življenje. Vera v božanstvo Kristovo je zlasti v novejšem času nad vse velika milost. Čimbolj se bodo ljudje dali na toku sedanjega časa oddaljiti od Jezusa, čim bolj bodo postajala neverni, tembolj hočemo mi vztrajati in moliti za pomoč. Pomnimo, vera je milost, a milost pride od zgoraj po molitvi. »Prosimo, in se vam bo dalo.« (Mat. 7, 7.)

Jezus, Sin božji, je nas nevedne poučil in razodel nam je vse, kar je potrebno za večno izveličanje. Toda ne le to, poplačal je tudi naš

dolg po svojem neskončnem zasluženju. Trpel je za naše grehe in umrl na lesu sv. križa, po svojem vstajenju iz groba je tudi nam zagotovil vstajenje k novemu življenju. Preden je pa odšel k nebeškemu Očetu, ustanovil je sv. rimsko-katoliško cerkev, katerej je zapustil ves zaklad svojega razodenja in neskončnega zasluženja. Vernikom je postavil služabnike, katerim je izročil trajno službo: učeniško, duhovniško in kraljevsko. Rekel je namreč apostolom in vsem njih naslednikom: „Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji: pojdite torej in učite vse narode, kršćujte je v imenu Očeta in Sina in svetega Duha, učite je izpolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal; in glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ (Mat. 28, 18—20). „Kdor veruje,“ t. j. kdor veruje, kar vi oznanujete, „in bo kršćen, bo izveličan; kdor pa ne veruje, bo pogubljen.“ (Marka 16, 16.) Iz teh besedi je jasno, da so škofje in njih pomočniki, mašniki, namestniki Kristovi, katerim je dal prav tisto, in sicer vso oblast, katero je On prejel od Očeta in jih s to oblastjo poslal po vsem svetu. Kdor veruje, kar sv. cerkev uči, bo izveličan, kdor pa tega ne veruje, bo pogubljen.

V vsaki družbi je potreben poglavar, zato je postavil Jezus svoji cerkvi apostola Petra za vidnega poglavarja, dočim je sam ostal nje nevidni poglavar; rekel je Petru: „Ti si Peter (to je skala), in na to skalo pozidam svojo cerkev, in peklenska vrata je ne bodo premagala.“ (Mat. 16, 18.)

Ali ni cerkev Kristova največji čudež božje ljubezni na zemlji? O, kaj bi bili mi in vsi ljudje brez cerkve Kristove? Popotniki brez voditelja, bolniki brez zdravnika, bili bi žrtve večnega pogubljenja brez vsake nade rešitve. Zato pa ljubimo sv. katoliško cerkev in se je zvesto oklepajmo, kajti edino ona je nam prava vodnica k večnemu življenju.

Kapelan Anton Merkun.

(Dalje pride.)

Izlam in kršćanstvo.

(Dalje.)

4. Stvarjenje.

Mahomedov nauk o stvarjenju sveta in človeka se v glavnih potezah popolnoma vjema s pripovedovanjem prvih dveh poglavij Geneze. Vender mrgoli tudi tu vse polno razne primesi,

katero je pobral Mahomed pri tedanjih judovskih talmuditistih ali pa mu jih je narekovala lastna domišljija.

Razven Allaha, njegovega prestola in svete knjige — uči Mahomed — ustvarjeno je vse drugo.

Najprej je ustvaril Allah sebi svoj dom, nebesa. Sprva so dobila nebesa obliko pare ali dima; pozneje jih je razložil v sedem delov, sedem nebes. Sedem nebes si moramo misliti kakor sedem nadstropij, ki so navzdol vedno širja. Na vrhu, kjer je najožje, stoji prestol božji; najnižje nebo pa visi nad zemljo.

Tudi zemlja je bila početkom nekaka masa brez prave oblike. Na povelje Allahovo se je preobrazila v sedanjo podobo. 41, 10: „Tedaj se obrne Bog k nebesom, ki so bila para, ter reče njim in zemlji: ‚Pridita radi ali neradi!‘ In sta odgovorila: ‚Radi prideva.‘

Sicer tudi koran pripoveduje, da je Bog polagoma (šest dnij) ustvarjal. Iz neurejene tvarine se je zemlja najprej strdila in dobila obliko deske*). Potem je ustvarjal Allah razne živali. Nad zemljo je razpel nebesni obok, katerega je podprl z nevidljivimi stebri, ob enem je posadil nanj sonce in mesec, ki plavajo sem ter tje. Da se zemlja kam ne prevrne temveč ostane v ravnotežju, zasadil je na nji gore, in da živali ne poginejo, razlil je po zemlji dosti vode.

Allah zemlje ni ustvaril sebi za zabavo ali iz lahkomišelnosti, temveč jo je ustvariti moral, ker je blo tako zapisano v božji knjigi. Namen stvarstva je po Mahomedovi misli isti, kakor ga uči kršćanstvo — namreč slava božja. N. pr.: 22. 18. „Ali ne vidiš, kako pada pred Bogom na kolena, kdor je v nebesih in na zemlji, zvezde in gore, drevesa, živali in velik del ljudij.“

Ko je bila zemlja dosti urejena in sposobna za človeško bivanje, ustvaril je Allah človeka iz prsti (38, 71—72). „Tvoj gospod je govoril angeljem: Ustvaril bom človeka iz ilovice. Potem sem ga vpodobil in dahnal mu svojega duha.“

Mahomed torej tudi priznava človeku dušo, in sicer nesmrtno. Vender je po njegovem nauku duša jako lahko ločljiva od telesa; kadarkoli človek zaspi, loči se duša od telesa, a se vrne zopet kmalu in človek se prebudi. Ob smrti se za delj časa loči, prav do vstajenja mesa na sodnji dan.

Tukaj pač vsakdo lahko uvida, da si je Mahomed prilastil povsem nazore kršćanske vere.

*) Ob Mahomedovem času še niso vedeli, da je zemlja okrogla.

O grehu prvih starišev, kakor nam ga pripoveduje sveto pismo, opazamo jasne sledi v koranu, vendar je to resnico naše vere Mahomed prav temeljito izkvaril. A prej si oglejmo islamski nauk o angeljih.

Razven nebes in zemlje ustvaril je Allah tudi nebroj angeljev*). Njihova telesa so večinoma ognjena, peruti nimajo vsi enako število. Njihova služba je ta, da nosijo na svojih ramah Allahov prestol, da strežejo Bogu in čuvajo ljudi. Najimenitnejši med njimi je Džibril (Gabrijel), glavar solnca in meseca; on je nosil z neba svete spise prorokom. Drugi po dostojanstvu je Mikail (Mihael), ki daje po volji božji dežja. Tretji Izrafil (Rafael) daje vetrove. Četrti je Azrael, ki nosi človeške duše od smrti v nebo.

Ko je Allah dovršil stvarjenje, pozval je vse angelle, naj se klanjajo njemu in stvarstvu njegovemu. Angeli so pa bili nevoščljivi Adamu, ker je bil tako razumen in ker je bila vsa zemlja njegova last. A vendar so bili pokorni vsi, razven Iblisa**). Zato ga vpraša Allah, zakaj se mu ne klanja. Iblis mu ošabno odgovori, da je on več nego Adam, kajti on je ustvarjen iz ognja, Adam pa iz prsti. Tedaj se Allah razsrdi in prekolne Iblisa. Nepokorni angelj si izprosi od Allaha pravico, da sme zapeljivati ljudi, razven pravovernikov. Allah potrdi pogodbo z besedami: „Peklo napolnim s teboj in z vsemi, ki so na tvoji strani“ (38, 85). Allah je potem celo nagovarjal Iblisa, naj zalezuje ljudi: „In zapeljuj s svojim glasom, kogar moreš; prevari jih s svojimi konjeniki in pešci***), bodi jim tovariš v njihovih zakladih in pri njihovih otrocih, in delaj jim lepe obljuje“ (17, 66).

Prvi, ki je podlegel zalezovanju Iblisovemu, je bil Adam. V lepem gaju, kjer je živel Adam z Evo svojo ženo, jima je Bog prepovedal jesti od ednega. Približal se mu je zel duh in ga nagovoril, naj okusi od drevesa življenja. Adam ga je slušal in pregrešil se je z ženo vred proti prepovedi božji. Bog se je razsrdil nad njima in ju pregnal iz raja, a naposled jima je zopet odpustil. — Na drugih mestih se jasno vidi, da je Mahomed tolmačil greh prvih starišev v čisto

krivem smislu, da sta namreč grešila prva človeka proti čistosti. (7, 19—26.) Izvirnega greha Mahomed ne priznava. Edina posledica prvega greha je po njegovih naukih ta, da se mora človeški rod mnogo truditi, ker je bil preganjan iz „edenca“, raja.

Poleg angeljev in ljudij ustvaril je Allah še tretjo vrsto bitij; to so džini (džinna). Džin je nekako duhovno bitje, ki biva rado v bližini človeški. Največja slast džinom je, da prisluškavajo, kaj ljudje govore. Pripisujejo jim še druge lastnosti; tako n. pr. so mislili Arabci, da jim džini napravljajo silne viharje v puščavi. Ako je prišel džin v kakega človeka, je ta znorel ali zbesnel. Kažejo se v raznih podobah živalskih. Sicer pa hrepene istotako kot ljudje po odrešenju in žive v isti odvisnosti od Boga. — Sprva Mahomed ni tajil poganskih bogov, ker bi sicer odbil od sebe Arabce, ki so bili kolikor toliko še vdani bogovom. Pozneje, ko se je bil utrdil, pomešal jih je pa med džine, ki ne marajo služiti Bogu. Težko je ločiti naposled med džini in šejtani, ker jih celo koran večkrat zamenjuje.

Z ozirom na koranovo pripovedovanje o stvarjenju pač ni treba več govoriti. Vsa podlaga z mnogimi posamnostimi je vzeta iz sv. pisma, vsi dodatki Mahomedovi so ponesrečeni in po največkrat smešni. Kdor primerja one resne, kratke besede prvih svetopisemskih poglavij, ki govore o stvarjenju o stvarjenju sveta, — in pa to sanjavo govoričenje domišljavega „proroka“, zahvalil se bo lepo za smešno Mahomedovo teorijo.

5. Razodetje.

Naši muslimani se prav radi pobahajo, da je njihova vera — vera razuma, da se osniva na trdni podlagi, ker ji razum v ničemer ne nasprotuje.*). Tako seveda lahko govorijo, ker lastne vere ne poznajo. Vsaj bosanski mahomedani so tako slabo poučeni o svoji veri, da trdno verujejo stvari, katerih ne uči islam, resničnih islamskih naukov pa ne poznajo. „Na svietu nema naroda, koji bi slabije poznavao svoju vjeru u suštini (bistvu) i u njezinoj bitnosti, a koji je opet tako sliepo vezan na sve formalnosti, te koji bi bio opojen tako pogubnim i protuvjerskim predsudama, kao što su muslimani Bosne!“ Tako vzklika izobražen in odličan bosanski musliman (gl. „Obzor“ 16. decembra 1901).

*) V Bosni imenuje narod angelle »meleice« (Arabski: malaika, malak.)

**) Arabski izraz za hudobnega duha, diabola.

***) Konjeniki in pešci — s tem misli druge hudobne duhove, ki so Iblisu podložni. Allah je namreč dal Iblisu — tako verujejo mahomedanci — mnogo dece. Ti otroci so takoimenovani »šejtani«, vrage, ki se potikajo po svetu in nagovarjajo ljudi v greh.

*) Celo hrvatski katoliški dnevnik piše v neki številki prošlega leta: »Islam je napreden, on je za umstveni in gospodarski razvoj, za šolo, delo in prosveto! — Doslej navadno katoliški listi niso delali takih poklonov veri Mahomedovi — z novo dobo je pa prislo tudi to v »modo«

Globokoumnih skrivnostij Mahomed res ne uči, a mesto njih — kakor smo že videli — morajo verovati njegovi verniki velike nesmisli, katere je porodila njegova sanjava domišljija. Vse, kar uči koran, je govoril in zapisal Mahomed „po božjem navdihnjenju“. Glavna vloga v veri islamski pripada „božjemu razodetju.“

Po nazorih Mahomedovih se ne strinja z božjim veličastvom, da bi se Bog sam kedaj prikazal ljudem in jim osebno razodeval svoje resnice. Mesto tega vporablja večno knjigo, katero pošilja v posameznih odlomkih na svet, in sicer po prorokih. Proroki igrajo jako važno vlogo v islamu. Mahomed trdi, da je poslal Bog vsakemu narodu svojega proroka. Vseh skupaj je prišlo na svet nič manj nego 124.000 prorokov (pejgamber). Prorokom daje Mahomed razna imena; tako je sebi nadel naslov svarilca (nadir), evangelista (baschir), namestnika božjega (khalif), propovednika (mudakkir), najčesče se imenuje proroka (nabi). — Glavna naloga prorokom je ta, da pouče svoj narod o zmoti, v kateri tava, in da napovedujejo božjo kazen onim, ki se ne spreobrnejo.

Da bi opravičil svoje nemoralno življenje, ki ga ni posebno priporočalo, ni omejeval prorokov v nobenem oziru, dal jim je le mnogo pravic. Tako pravi n. pr., da je prorok človek, kakor vsi drugi, ki samo v izjemnih slučajih dela lahko čudeže. (Sura 14.) „Oni pa, poslanci (proroki) odvrnejo: Seveda smo mi samo ljudje kakor vi, a Bog je milostiv, kateremu hoče izmed svojih služabnikov; in v naši moči ni, da s čudeži potrjujemo svoje poslanstvo, razven če bi hotel to Bog.“ Proroki jedo in pijo ter se izprehajajo kakor vsi drugi ljudje. (Sura 25.) „Poslali nismo (Bog) drugih poslancev kakor take, ki jedo in hodijo po cestah.“ Prorokom so tudi dovoljene žene in smejo porajati otroke. (Sura 13.) „Tudi že pred teboj (Mahomedom) smo pošiljali (Bog) poslance ter jim dali žená in otrok.“ S tem se Mahomed opravičuje zlasti napram Židom, ki so mu očitali njegovo nečisto življenje in veliko število njegovih žena*).

*

Večina prorokov, katere navaja Mahomed po imenu, so naši očaki iz stare zaveze. Posnel je vse po genezi, mnogo je pa dodala njegova arabska domišljija. Zato nastopajo v koranu svetopisemski očaki večkrat s povsem drugačnim značajem, nego so bili v resnici. Navedem ne-

katera koranska mesta doslovno. Primerjati more potem vsakdo, v koliko je Mahomed pokvaril pripovedovanje sv. pisma.

* * *

a) Adam. Pravim prorokom Mahomed ne prišteva Adama, ker po besedilu koranskem so proroki prihajali ljudem oznanjat voljo božjo, pred Adamom pa še ni bilo nikogar na svetu. — O stvarjenju prvega človeka Adama koran izrecno ne govori. Pač pa pripoveduje obširno o prvem grehu, katerega slika v 2. uri slično kakor sv. pismo, v 7. se pa nagiba menenju, da sta Adam in Eva spolno grešila. V suri 2. govori tako-le:

„Ko je rekel tvoj Gospod angeljem: „Jaz hočem postaviti na zemljo namestnika*), rekli so mu: „Ali nameravaš postaviti koga, ki bi na nji pokončevalno divjal in kri prelival? Mi ti pa prepevamo hvalo in te častimo.“ On pa govori: „Jaz vem, česar vi ne veste.“ Potem je učil Adama**) iména vseh stvari, in je nato pokazal angeljem in rekel: Imenujte mi imena teh stvari, če ste resnični! Odgovorili so: Slava ti, mi vemo le to, kar si nas ti naučil, kajti ti si vsevedni in vseodri. Potem je rekel: Adam, oznani jim imena. Ko je bil to storil, rekel je On: Ali nisem govoril, da poznam skrivnosti nebes in zemlje, in vem, kaj vi priznavate in kaj prikrivate? Potem smo rekli (prehaja na majestetni plural) angeljem: Zgrudite se pred Adamom, in storili so tako, le ošabni Iblis se je branil, bil je nevernik. — Rekli smo: O Adam, ti in tvoja žena prebivajta v raji in uživajta, karkoli hočeta, le temu drevesu se ne bližajta, sicer postaneta grešnika. Iblis ju je zapodil in pregnal iz njega, in mi smo rekli: Proč odtod! Drug drugemu naj bode sovražnik; vajino bivališče naj bode zemlja, in vživajta jo do nedoločenega časa. Potem se je naučil Adam od Boga molitve in se povrnil k njemu, kajti on je odpustljiv in usmiljen. Mi smo rekli: Odstranite se vsi odtod; dal vam bodem navodilo***). Kdor se temu navodilu pokori, ta ne bode poznal ne strahu ne žalosti. Kateri pa ne verujejo in zataje naša znamenja (koran!), postanejo deležniki peklenškega ognja in večno ostanejo v njem.“

*) Človeka.

**) Tako logiko pozna samo Mahomed. Jasno je, da bi moral na tem mestu poročati o stvarjenju človeka.

***) S tem »navodilom« misli Mahomed sebe in svoj koran. Prav spretno je po svoje upotrebil prvo napoved Odrešenika (protoevangelium) Gen. 3, 15.

Toliko nam pripoveda koran o prvem človeku Adamu v 2. suri. Mnogo natančneje govori o prvem grehu v 20. suri, kjer obširno napoveduje nasledke prvega greha; podobno se izraža v 7. suri. — V bistvu je torej Mahomed ohranil vse ono, kar nam poroča sv. pismo o Adamu in njegovem grehu; le kakovost greha je drzno zamenjal.

b) Abel. Iz tega, kar pripoveduje sv. pismo o blagem sinu Adamovem in njegovem bratu Kajnu, in iz raznih judovskih pristavkov, je napravil Mahomed celo zmes, ki sliči kaki duhoviti pravljici. Navaja jo v 5. suri. — Abel in Kajn*) sta Bogu darovala. Abelov dar je bil Bogu po godu, Kajnov mu ni vgaljal. Kajn se razsrdi in reče Abelu: „Ubil te bodem“. Abel mu je pa odgovoril: „Bog sprejema samo žrtve pobožnih ljudi; če misliš iztegniti svojo roko, da me umoriš, jaz kljub temu ne iztegnem svoje da te umorim; kajti bojim se Boga, gospoda vesoljstva. Le to želim, da nosiš ti moje in svoje grehe in da postaneš deležen peklenškega ognja; kajti to je plačilo nepravničnikom.“ Kajново srce je ostalo zakrknjeno in umoril je svojega brata, in tako je bil prištet zločincem. Bog je pa poslal krokarja, ki je izgrebel prsti, da pouči Kajna, kako bi moral zakriti sramoto svojega brata. (Kajn namreč ni bil vedel, kako bi mogel skriti bratovo truplo, dokler ni prišel krokar in zakopal v zemljo drugega mrtvega krokarja.***) Tedaj pravi: „Gorje mi, niti toliko nisem spreten kakor ta krokar, da bi znal prikriti truplo svojega brata.“ In zdaj je pripadal skesancem. — Na to napravi Mahomed imeniten zaključek, ki bi ne vplival posebno blagodejno na kakega razbojnika; pravi namreč: „Zato smo predpisali otrokom Izraelovim: kdor enega umori, (ne iz maščevanja radi storjene krivice ali ker je povzročal nesrečo na zemlji,) je toliko, kakor da je pomoril vse ljudi, in kdor le enega vzdrži pri življenju, je toliko, kakor da je vzdržal življenje vseh ljudi.“ Mahomedova morala se pojavlja dostikrat v prav krepkih oblikah.

c) Noe (Nûh). O Noetu in vesoljnem potopu govori ali ga vsaj omenja koran na več mestih, tako v surah 7., 11., 26. in 29. Slika nam Mahomed tega očaka kot nekakega demo-

krata, katerega si je izbral Bog za svojega poslanca, da naganja pokvarjeno ljudstvo k pokori. Poslušalo ga je samo nekaj nižjega ljudstva, zato so ga drugi še bolj zaznamovali**). Vesoljni potop v koranu se razlikuje od svetopisemskega v vsem načinu pripovedovanja. Dalje poroča koran, da je bila voda, ki je zagrnila zemljo, vroča; da se je potopil tudi eden izmed Noetovih sinov, rešilo pa da se je razven sorodnikov Noetovih tudi krog 70 ljudi, ki so bili poslušali njegove opominje.

Pripovedovanje o vesoljnem potopu je sijajen vzgled, kako spretno zna vporabljalati Mahomed svojo govorniško zmožnost. Čeprav je koranska povest o potopu (v 11. suri) dosti dolga, vendar jo navedem doslovno, da se prepričamo, kako si ume Mahomed pomagati z besedami, kadar mu nedostaje znanja.

„Poslali smo Noeta k njegovemu ljudstvu, in rekel: „Opominjam vas javno, da ča-tite samega Boga; kajti bojim se za vas kazni velikega dne.“ Toda glavarji njegovega ljudstva, ki niso verovali, so odgovarjali: „Ne smatramo te za družega nego človeka, ki je nam povsem enak, in nikogar ne vidimo, da bi te sledil, razven najnižjih izmed nas, in sicer še ti le iz prenagljenja in nepremišljenosti. Prav nobene vrline ne opažamo na vas; zato vas smatramo za lažnjivce.“ On je pa rekel: „O, narod moj, povejte mi vendar, — ker mi je dal Gospod moj jasne dokaze in mi izkazuje usmiljenje, katerih (namreč dokazov) vi sicer ne vidite, — ali naj vam jih vsilim, ker so vam zoprni? O narod moj, saj jaz ne zahtevam za svoje opominje denarja od vas; kajti moje plačilo je le pri Bogu. Tudi vernikov ne mislim zapoditi.***) Ti pridejo nekoč svojemu Gospodu naproti. Toda vidim, da ste nevedni ljudje. Kdo mi bi mogel, o narod moj, pomagati proti Bogu, če bi jih pregnal? Ali ne uvidate tega? Saj vam ne pravim: Zaklade božje posedujem; ali poznam skrivnosti božje; ali — angelj sem. Tudi ne pravim tega o njih, ki so v vaših očeh zaničevanja vredni: Bog jim nikoli ne izkaže dobrot, — saj Bog edin pozna misli srca —; ker sicer bi se prišteval jaz nepravničnikom.“ Nato so mu odgovorili: „O Noe, že dostikrat si se z nami prepiral; prinesi že enkrat kazen, s katero nam pretiš, če si res-

*) Muslimani imenujejo Kajna in Abela navadno: Kabil in Habil.

**) Tega stavka ni v koranu, pač pa tako govori judovska pripovedka. Sicer si tudi ne bi mogli razlagati te krokarjeve »prikazni«. — Primeri: Ullman, Der Koran, str. 81. — Geiger, »Was hat Mahomed aus dem Judenthume aufgenommen?«

*) Noe naj bi bil slika Mahomedova, katerega se je prva leta njegovega prorokovanja oprijelo tudi le nižje, siromašno ljudstvo.

**) Ker je imel Noe za svoje pristaše le siromake, zasramovali so ga zato njegovi rojaki in ga nagovarjali, naj jih zapodi od sebe. Primeri »Mahomedovo življenje« v Mekki.

ničen.“ On je pa odvrnil: „Bog že prinese kazen nad vas, ko se mu bo zdelo, in vi ne oslabite takrat njegove moči. Sicer vam pa moj svet ne more pomagati, dasi vam rad svetujem, ako vas hoče Bog zavesti. On je vaš Gospod, in k njemu se morate nekoč povrniti.“ — In navdihnjeno je bilo Noetu: „Izmed tvojega ljudstva ne bode veroval več nobeden razven onih, ki že verujejo. Ne žalost se radi tega, kar oni počno. Napravi si barko v naši navzočnosti in po našem navdihnjenju in ne govori mi več o nepravicih: kajti utoniti moraje.“ Napravil je torej barko, in kadar je prišla mimo truma ljudij, zasmehovali so ga. On je pa rekel: „Zdaj nas pač zasramujete: pozneje vas bomo pa mi zasmejovali, kakor nas vi sedaj zasmehujete. Bodete že izvedeli, koga zadene kazen, ki ga bode pokrila s sramoto in za vedno ostala na njem.“ — In ko se je izvršil naš (božji) ukaz, jela je žareti peč*, in rekli smo Noetu: „Prinesi v barko po dvojce vsake živalske vrste, in tudi družino svojo, razven onega, o katerem je sklenjena peguba**): in tudi vernike vzemi seboj.“ A bilo jih je jako malo, ki so z njim verovali. In Noe je rekel: „Pojdite v imenu božjem v barko. Naj se giblje ali na mestu stoji — Bog je milostljiv in usmiljen.“ In barka je hitela z njimi po valovih kakor gore visokih. In Noe je zaklical svojemu sinu, ki je zunaj ostal: „O moj sin, pojdi z nami v barko in ne ostani pri nevernikih.“ On pa mu odvrne: „Pojdem na gore, ki me obvaruje pred vodo.“ Noe mu odgovori: „Pred voljo božjo se danes nihče ne obvaruje, razven tega, ki se ga Bog usmili.“ Potem je pridrvel val vode med obojico, in on je utonil. In bilo je zapovedano: „O zemlja, pozri svojo vodo, in o nebo, zadrži svoj dež!“***) In povelje se je izvršilo, in barka je obstala na gori Džudi****) in bilo je rečeno: „Izginilo je hudobno ljudstvo.“

Nadalje pripoveduje koran, kako si je Noe še prepiral z Bogom, zakaj mu je pokončal sina, in nato preide brez kakega logičnega prehoda na povse drugo stvar — po svoji navadi.

*) S tem je označil Mahomed, da je vrela voda zalila zemljo.

**) To naj je bil baje neki neveren sin Noetov, katerega imenujejo razlagalci Kanasna, a v resnici je bil Kanaan unuk Noetov.

***) Vsakako bi pričakoval, da bode Mahomed poročal na tem mestu, kako se je izvršil potop, koliko časa je trajala povodenj i. dr. A je tako ravnodušno to vse opustil, kot da je glavna stvar. Kako se zna Noe prerekati s svojimi rojaki.

****) Džudi je gora Ararat Gen 8, 4.

Na nekem drugem mestu tudi pove, koliko je bil Noe star: „Poslali smo nekdanj Noeta k njegovemu ljudstvu, in on je prebival med njim tisoč let, manj petdeset.“ (Sura 29.) Po koranskem besedilu bi morali sklepati, da je bil Noe ob času potopa že 950 let star; sv. pismo nam pa pravi (Gen. 9, 28, 29), da je bil tedaj star še le 600 let, pozneje da je živel še 350 let, torej skupno 950 let.

d) Abraham (Ibrahim). Tega svetega moža slika Mahomed kot najvernejšo svojo predpodobo. Bil je tipus arabskega proroka zlasti v tem, da je moral pobegniti pred lastnimi rojaki in sorodniki iz domovine v tujo zemljo (Mahomed iz Meke v Medino). — Mnoge sure govore o njem, njegovem bratu Lotu in sinovih Izaku ter Ismaelu. (Sura 2., 87., 43., 11., 22., 21., 29. i. dr. Natančno je opisan prihod treh božjih poslancev*) k Abrahamu; obljuba, da bo Sara rodila Izaka in Jakoba**), pokončanje grešnih Sodomljanov (mesto Sodoma se ne imenuje) in rešitev Lotova.

Jako zanimivo je razmerje, ki ga ima Abraham do sedanjega muslimanskega svetišča Kabe v Mekki. Opisuje to v 2. suri, tradicija islamska je pa še bolj okrasila vso pripovedko, da je naposled res zanimiva.***)

Poslušajmo, kaj nam govore naši muslimani o tej bajni povesti!

Pejgamber (prorok) Ibrahim se je oženil s Saro, Nahovo hčerko. Živel je dolgo z njo, ostarel je že, a žena mu še ni dala poroda. Sara se je tudi sama vžalostila in svetovala je svojemu možu, naj si vzame za drugo ženo Hadžero (Agaro, Gen. 16, 2.) njeno sužinjo, katero je poklonil neki kralj. Ibrahim jo posluša in Hadžero rodi sina Ismaela. Kmalu na to se obe ženi skregate, in Ibrahim si ni znal pomagati. Prosil je Boga, naj mu pove v snu, kaj naj stori. Bog mu vелеva, naj Hadžero in nje, nega otroka naloži na kamelo, naj jima da nekoliko kruha in vode, potem naj pa gre kamelakamor hoče. Kjer bode kamela obstala, tam naj jo raztovori ter pusti ženo in sina na mestu. Ko je pejgamber Ibrahim naložil Hadžero in sina na kamelo, obrne se žival proti kraju, kjer je današnja Mekka. Ibrahim je pa šel za veljblodom, da ga odvede potem domov. Ko so prišli v neko puščavo, kamela na božje povelje obstane, in Ibrahim vzame Hadžero in Ismaila s

*) Primeri Gen. 18, 8. nasl.

**) Kakor znano, je bil Jakob sin Izakov; Mahomed je napravil iz očeta in sina — dva brata.

***) Primeri: Ant. Hangi, Život i običaji muslimana

kamele, dá jima malo kruha in vode, pa se porne domov. Ko je Hadžera z otrokom snedla kruh in popila vodo, začela jo je moriti žeja in glad; malo dete je plakalo, ker ni imelo ničesar vžiti. Mati je počela obupavati; iskala je vode, a našla je ni. V precejšnji daljini bili ste dve mesteci; eno se je zvalo Merva, drugo Safa. Hadžera je hitela nekaj časa proti Mervi, pa zopet proti Safi. Ni se mogla odločiti, v katero mesto bi šla po vode. Tako je tekala sedemkrat od mesta do mesta. Ko je sedmič prišla mimo mesta, kamor je bila položila otroka, in je dete že umiralo od žeje, opazi, da je otroku izpod noge privrela voda. Zbala se je, da ji otroka ne zaduši, zato je začela klicati: Zem, zem! (Stoj, stoj!) Voda se imenuje arabski abu, in zato je dobil studenec ime Abu zemzem. — Nato zasliši Hadžera glas iz neba: „Ako si žejna ali lačna ali bolna, napij se, pa bodeš napojena, sita in zdrava!“ Tako je tudi bilo. Hadžera je ostala s sinom ob tem studencu celih 13 let. Nekoč je prišla mimo karavana arabskih trgovcev in kamel. Vsi so bili iačni, žejni in mnogi tudi bolni. Pridejo do studenca in Hadžera jim dá piti, pa v hipu so bili zdravi in krepki. — Tisti čas naroči Bog Ibrahimu v spanju, naj poišče Ismaila in naj mu ga daruje mesto ovna.* Te sanje so se trikrat ponovile. Tedaj se odpravi Ibrahim in pride do Abuzemzete. Pove Hadžeri, kaj mu je Bog zapovedal, in ona se takoj vda v voljo božjo. Ibrahim vzame nož in hoče zaklati sina, a ne more mu prerezati vrata. Udari torej z nožem po skali, na kateri je klečal Ismail — in skala se prekolje na dvoje. (Ta skala obstoja še dandanes in romarji, ki potujejo v Mekko, vtikajo roke v ono razpoklino, ki jo je napravil Ibrahimov nož.) V tem hipu se prikaže meleć (angelj) Džibrail in privede Ibrahimu črnega ovna z zlatimi rogovi, katerega poslušni pejšgamber zakolje mesto sina. — Okoli Abuzemzeta je sezidal Ibrahim mesto, katero je imenoval Mekko (svetišče), oni trgovci, ki so ob tem vrelu čudežno ozdraveli, nastanili so se v mestu.

Bogoslov Karol Cankar.

(Dalje prihodnjič.)

Maksimilijan Redeskin.

(Dalje.)

Dve leti po prvi izdaji Redeskinijeve pesmarice je izšel nov natisek „Branij in Evangeliumov“ —

*) Vsakdo more opaziti, da se je tukaj Mahomed zopet vrezal, ker je premalo poznal sv. pismo. Abraham je namreč hotel darovati Izaka, a ne Izmaela. Glej Gen. 22, 2—14.

izdal jih je o. Marko Pohlin, kakor svedoči vsa njihova pravopisna zunanost — toda Redeskinijeva predelava adventne pesmi ni našla milosti; Pohlin je rajši ponatisnil z neznatnimi preobrazbami njeno staro besedilo iz evangeljske izdaje l. 1768.

Razen adventne je „pobulšal“ Redeskinij nekatere druge stare nabožne pesmi n. pr. božično: „O Dete cartanu! * milu objokanu! * kolkajn terpiž! * ke v' mersli štaledi * na terdi slameci * revnu lešiz“ in dr. — ali pesem o križevem potu: „Oh lezem vze stvary! * glejte! kaj ze gody, * ta k'tir' vaz vze šivy * grosne martre terpy“ i. dr.

Redeskinij povečuje v svojih pesmih najbolj in najčesče Izveličarja in njegovo blazeno Mater. Navzlic nedostatni pesniški lupini svedoči jedro pesmi o srčni pobožnosti njihovega očeta. Kako gori Redeskinij za najsvetejši Zakrament! Posebno pesem je zložil za štiridesetno pobožnost. On opeva božje Srce Jezusovo. Menda je to prva pesem v slovenskem jeziku o tem predmetu. Čudno, da Redeskinij ni sprejel v svojo zbirko nobene velikonočne in vnebohodne Mariji je posvetil osemnajst pesmi. Bil je častilec njenega brezmadežnega spočetja, kar spričuje njegova tej skrivnosti posvečena XXXIII. pesem. Jako slabo je izvršil prevod himna: Ave maris stella. Izmed svetnikov se spominja v pesmih sv. Jožefa in svetih apostolov. Redeskinij je nekoliko krenil na pot Ahacija Stržinarja, ki je učil krščanski nauk v pesmih. Takisto se nahaja v našega pisatelja pesmarici pesem: Od Christianskiga Nauka. V pesemski obliki poučuje o božjih čednostih, o kesu, o trdnem sklepu, o božji volji, o štirih poslednjih rečeh, o vicah, o namenu človekovem, o pokori.

Kakor rokodelec brez najpotrebnejšega orodja se je lotil Redeskinij pesnikovanja. Prezrl je dejstvo, da mora pesnik v lasti imeti jezik, t. j. tisto posodo, kamor hoče vlti svoje misli in čutila. Redeskinij je bil velik siromak glede na znanje slovenskega jezika. Rojen in vzgojen v Ljubljani, katere ni zapustil do svojih poznih let, ni nikdar prišel v dotiko s preprostim narodom, govorečim nepopačeno slovenščino; tuji so mu bili pristni slovenski izrazi. Kako se je učil jezika? Uzor mu je bil o. Marko Pohlin. Iz njegovih knjig je zajemal jezikovne znanosti, katere mu ni mogla dati ljubljanska nemško-slovenska jezična brozga. Redeskinij je Pohlinovec od nog do glave. Zvesto se je navzel vseh slabosti svojega učenika. Grozen je njegov pravopis. Menda izmed vseh slovenskih peresnikov nihče ni tako zamenjaval sikalcev in šumevcev, kakor Redeskinij. Celo o. Marko Pohlin se spotika nad tem („utrumque bona orthographia“. Bibl. Carn. 45.) Ko je izšlo Japljevo sv. pismo, oddahnil si je ubogi Redeskinij nekoliko. Novo slovensko sv. pismo mu ni bilo samo vir verskih resnic, nego tudi slovenščine. Kadar je bil v zadregi, kako bi zapisal kako slovensko besedo, vselej se je zatekel k sv. pismu, kjer je s pomočjo konkordancije našel dotični izraz in po njem prikrojil besedo, katero je rabil. Baš Redeskinij je bil uzrok, da je Kopitar v svoji prekrasni slovnici tako obširno pojasnil slovensko pravopisje. Iz razvalin slovenske pisave Redeskinijeve je priklil čvrsti slovstveni prvenec Kopitarjev.

Naša književna povestnica prišteva Redeskinija med najslabše pisatelje, a častno je zaznamovano njegovo ime v naši kulturni zgodovini. Redeskinij je bil jako vnet širitelj slovenskih knjig. Konec 18. stoletja nas preseca čudovita plodovitost slovenskega knjižarstva. V prvi polovici imenovanega veka so bile slovenske knjige velika redkost. S Paglovicem je nastal preobrat. Njegovih nabožnih, s preprostimi navodili za čitanje opremljenih knjig, se je hlastno oprijemalo slovensko ljudstvo. Paglovčeve, Pohlino, Haslove knjige so širili med ljudi posamezni duhovniki. Krog Kamenika, zlasti v tuhinjski dolini je izvrševal ta kulturni posel že omenjeni župnik Paglovic. Njegov izgled so posnemali drugi duhovniki. Še dandanašnji se nahajajo gotovi okoliši — prava staroknjižna nahajališča — kjer se mnogokod dobivajo še slovenske knjige iz 18. stoletja in starejše. Tako nahajališče so n. pr. žirovski hribi, kjer je malone pred polstoletjem pokojni knjigoljub Jernej Lenček našel množico starih slovenskih knjig — ali nakelska in preddvorska okolica na Gorenškem, kjer je vspešno zbiral staro dragoceno knjižno blago msgr. Tomo Zupan. Taka nahajališča so nam gotovi svedoki, da je svoj čas ondukaj deloval duhovnik, ki je bil ljubitelj in razširjevalec slovenske knjige.

Redeskinij je jako marljivo razpečaval med priprosto ljudstvo Haslov „Sveti Post“ in druge slovenske knjige. O tem poroča o. Marko Pohl in v „Biblioteca Carniolica“. Da se je pobrinil zlasti za razširjanje svojih knjig, svedočijo mnoge izdaje, ki jih je doživela njegova pesmarica.

O Redeskinijevem življenju mi je moči jako malo povedati. Porodil se je v šentpeterski župi v Ljubljani dne 12. vinotoka 1740 krog 4. ure popoldne. Drugi dan ga je krstil šentpeterski duhovnik Jožef Fortunat Kočever (Gottscheer) na ime Maksimilijana Adama Jodoka. Njegova roditelja: Andrej in Ana Marija sta bila odličnejšega stanu, ker ju krstna knjiga naziva: gospod in gospa. Kumovala sta Maksimilijanu plemeniti in preučeni gospod magister Simon Cigole (Zigolle), izpovednik klaris, in gospa Marija Ana Jobovka (Jobin). Redeskinijevi so tedaj stanovali v ulicah pod avguštinci t. j. v gorenjem koncu sedanje sv. Petra ceste. Precej številna je bila njihova rodbina. Šentpeterska krstna knjiga ima zabeleženih devetero otrok Andreja Redeskinija. Sedmi med njimi je bil naš Maksimilijan. Najstarejša sestra mu je bila Katarina Senenska, krščena dne 2. malega travna 1727. Za njo je zagledal luč sveta, Matija Josip, krščen dne 16. svečana 1729; za tem Filip Jakob, krščen dne 14. sušca 1730; potem Valent Siegfried, rojen dne 7. svečana 1731; za njim Karol, rojen dne 22. prosinca 1733; Marija Katarina rojena dne 13. listopada 1735. Mlajša od Maksimilijana sta bila Josip Ignacij, rojen dne 22. sušca 1742 in Marija Rozalija, rojena dne 2. kimalca 1743. Tudi tema poslednjima je kumoval klariški izpovednik Simon Cigole.

Župnik Ivan Vrhovnik.

(Konec prihodnjšč.)

Listek.

Mature na I. ljubljanski gimnaziji je dostala l. 1901 gospica Olga Schulz-eva. Letos 1902. šolsko leto pa ste jo prebili gospici Berta Braun in Helena Thurnwald-ova. Maturantinja 1901. l. se je pripravljala k temu do sedaj ženstvu nenavadnemu izpitu privatnim potom. Dolgoletno in drago pripomočijo domačih si učiteljev in napornim samodelovanjem se je priučila potrebnim šolskim tvarinam. — Maturantinja letošnjega leta pa ste letos dokončali dunajsko šestletno žensko gimnazijo ter se v šolskih klopih naučili vseh potrebosti in latinskega in grškega jezika — kar je slovenskim damam do sedaj še zvečinoma z mnogimi pečati zatvorjen zaklad. Ime gospice Thurnwaldove ni neznano starejim Ljubljancem, ker tu je bival pred leti sedaj v visoki službi na Dunaji živeč njen oče kakor priljubljen vojaški zdravnik. Tudi hčer nad vse veseli zdravniški poklic; le če oče hčerki-edinici ne zastavi o tem preobilo zaprek. Gospica Braunova, hči odličnega vradnika v ministerstvu, pa misli na kemijske študije, ki imajo brezdvombeno veliko prihodnost za seboj. — Mi smo več govorili z vsemi tremi; posebno pa še z letošnjima maturantinjama. Zato izjavljamo: naj si človeška družba — sosebno pa še naše ženstvo — le čestita ob takih svojih prihodnjih ženskih doktoricah. In pa čestita naj si ob njihovem lepem verskem življenju. Ker maturantinke od svojih ustmenih izkusinj iz veronauka, naravoslovija ter modroslovija morajo skoraj da ostati do pismene mature v Ljubljani, vdeleževale so se obe leti vse tri tačasno tudi nedeljske, prazniške ter zahvalne Božije službe v gimnazijski kapeli v oratoriji. In reči moramo: z veliko pobožnostjo in tisto priprosto dostojnostjo, ki naj bi kinčala slednje dekle. — Lep življenjski izgled za vselej naj bi bilo to njihovo vedenje naši gimnazijski moški mladeži; saj ni moglo neopazovano iti memo ujenih očes.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec avgust 1902:

Krščansko upanje.

b) Posebni nameni.

30.) **Sv. Roza Limanska.** Vneto češčenje presv. Srca Jezusovega in sv. Rešnjega Telesa. Slovenski duhovniki.

31.) **Angeljska** Slovenska mladina. **Sv. Rajko.** V mesecu avgustu umri udje molitvenega apostolstva in bratovščine Jezusovega Srca.

a) Glavni namen za mesec september 1902:

Krščanska ljubezen.

b) Posebni nameni:

1.) **Sv. Egidij.** Slovenski možje in šolarji. Utrditev verskega življenja med Slovenci. Srečna volitev pravega poklica.

2.) **Sv. Štefan.** Pregarjani redovniki in redovnice na Francoskem. Slovenski delalski stanovi.

3.) **Sv. Doroteja.** Slovenske matere. Odvrnit v skušnjav zoper sv. čistost. Čitatelji katoliškega časopisja.

4.) **Sv. Rozalija.** Slovenska dekleta. Slovenski škofje. Vestno izpolnjevanje stanovskih dolžnosti.

5.) **Sv. Viktorin.** Za srečno zadnjo uro. Vredno prejetje sv. obhajila.

S.